

VELEM TÖRTÉNT

A bűnösség vélelme

- avagy a büntetőeljárás termodinamikája

Igen, nagyon jól tudom, hogy szalonképtelen még csak feltételezni is, hogy a gyakorlatban létezik a bűnösség vélelme, de pusztán fizikai törvényszerűségekből, valamint a közel százszázalékos (és még mindig javuló) váderedményességéből is könnyen levezethető ez a tapasztalati jelenség. A büntetőeljárásban terhelteként érdekelte ügyfeleimnek azt szoktam mondani; nem azért emeltek velük szemben vádat, hogy aztán felmentsék őket, pontosan úgy, ahogy az ember sem azért ereszt forró vizet a kádba, hogy utóbb lehűtse azt (ezt a magyar sajátosságot neveztem el a büntetőeljárás termodinamikájának). A terhelteknek szánt másik jó tanácsom, hogy lehetőleg ne nyilatkozzanak semmit, ugyanis, ha azt mondják, hogy süt a nap, vagy kék az ég, azt is ellenük fogják felhasználni. Ennek szemléletes példája az alábbi eset.

A dobogókői pirosló hunyor

Az ügyféllel szemben természetkárosítás volt a vád, vagyis az, hogy az egyik télen egy (telente szánkpályaként használt) dobogókői erdei sétány rövid szakaszán az ő állítólagos utasítására elgerezlyézték a vékony talajréteget annak érdekében, hogy az így elegyengedett talajon a téli időszakban a gyerekek balesetmentesen szánkózhassanak, azonban az elgerezlyézett földben állítólag ott szunnyadtak a védett pirosló hunyor gumói, amelyek e gerezlyezés nyomán elpusztultak.

Noha egyetlen (sem megsemmisült, sem élő) gumót nem találtak a helyszínen (elég nehezen is találhattak volna, hiszen úgy a nyomozók, mint a nyomozó hatóság által kirendelt szakértő elmulasztotta az elgerezlyézett, de egyébként a helyszínen hagyott föld vizsgálatát), a szakértő állítólagos korábbi felmérésekre hivatkozva, pusztán statisztikai úton megállapította, hogy az adott helyen átlagosan hány pirosló hunyorok kellett tenyésznie.

A védelem egyik fontos érve az volt, hogy az adott helyen semmi (pl. figyelmeztető tábla) nem jelezte sem a természetvédelmi terület határát, sem pedig a pirosló hunyorok tenyész-területét, illetve hollétét.

Ez az ügyfél is azon büntetlen előéletű, következőképpen a büntetőjogban járatlan vádlottak közé tartozott, akik ártatlanságukat bizonyítandó, a védői és bírói figyelmeztetés ellenére folyamatosan beszélnék a büntetőeljárás során, nem tudván azt, hogy ezzel mekkora kárt okoznak maguknak. Az ügyfél pedig az utolsó szó jogán azt a (még számomra is) ártalmatlannak tűnő kijelentést tette, hogy ő már huszonöt éve dolgozik Dobogókőn, ezért neki szívügye a település és környezete épülése, szépülése, ennél fogva esze ágában sem volt elpusztítani az állítólagos pirosló hunyorokat.

A bírő természetesen elítélte az ügyfeleket, és az ítélet szóbeli indokolása során külön kitért arra, hogy egy olyan embernek, aki már huszonöt éve dolgozik egy adott településen, kutya kötelessége ismerni a védett növények tenyészterületét, még akkor is, ha a munkaköre teljesen független a természetvédelemtől.

Be kell látnunk, hogy az ügyfél gyönyörű öngólt szerzett, méghozzá olyan lehetetlen szögből, amire még álomban sem gondoltam volna.

A tanulság futballnyelven fogalmazva az, hogy a saját kapunk előtt ne cselezzünk és ne dajkáljuk a labdát, hanem minél előbb rúgjuk át a másik térfélre, hiszen az ellenfél az első perctől kezdve emberelőnyben játszik.

Minél hosszabb, terjedelmesebb és részletesebb bizonyítást folytat le a bíróság, annál nagyobb a valószínűsége, hogy a terhelteket elítélik, hiszen a Be. 75. §-ára hivatkozással a bíróság kötelességének érzi, hogy nyomozó hatóság, illetve az ügyészség által elmulasztott bizonyítást a per során maga vé-

gezze el. Minden védőkolléga számára ismert az az aránytalanság, ami a rendszerint nyúl farknyi terjedelmű, kizárólag a formális vád követelményeit teljesítő vádirat, és az ennek többszörösét kitevő, a per folyamán végrehajtott bizonyítást hosszasan ecsetelő ítélet között fennáll, noha a bíróság feladata alapvetően nem a bizonyítás (tényállás-tisztázás), hanem a nyomozás során összegyűjtött bizonyítékok értékelése lenne.

Sorhorg

A következő eset is inkább bohózatba illenék, ha nem egy büntetlen előéletű idősebb úr lett volna a szenvedő alany.

Az ügyfelem elleni vád orvhalászat volt, nevezetesen az, hogy a vádirat szerint ügyfelem tiltott eszközzel (sorhorggal) horgászott rablólalra (ragadozó halra). A gond mindösszesen az volt, hogy a nemcsak tárgyi bizonyítéknak, bűnjelnek, hanem a Btk. 246. § b) pontjában meghatározott tényállási elemnek is minősülő állítólagos sorhorgot a vízi-rendőrség a nyomozás során nem találta meg, pedig a csónakból horgászó ügyfelemet, illetve ügyfelem vízen elfoglalt helyzetét az elfogás előtt a rendőrök mind távcsővel, mind pedig szabad szemmel hosszasan figyelték, majd az elfogást (bilincselést és földre teperést) követően a sorhorgot rendőrségi motorcsónak, keresőhorgony, valamint ügyfelem GPS készülékének használatával órákon keresztül, egészen sötétedésig kutatták a vízben, illetőleg házkutatás keretében ügyfelem ingatlanán és ingóságai között, teljesen eredménytelenül. Az sem vált a vádirat előnyére, hogy ügyfelem csónakjában mindössze 4 db növendék (éppen hogy méretes) ragadozó halat találtak, márpedig a (mederhez nehezzel rögzített, rendszerint 50-100 méter hosszúságú zsinóra előkével felkötött) sorhorgokkal az orvhorgászok általában jelentős mennyiségű halat tudnak fogni, jellemzően üzletszerűen, értékesítés céljából.

Nekem az sem volt világos, hogy a büntethetőségi előfeltételt képező tiltott horgászateszköz mint tényállási elem hiányában miként lehet vádat emelni, de ez a bíróságot cseppet sem zavarta, ugyanis maratoni hosszúságú tárgyalásokon több rendőrtanút, a rendőröket értesítő halórt, valamint a rendőrséggel, illetve a halórral kapcsolatban álló, különböző civil informátorokat meghallgatva, nagyon komoly bizonyítás lefolytatása után a bíróság elsőfokú ítéletében - a közvetett bizonyítékok zárt logikai láncolatát formálódásának viszontagságos útját kellő mélységgel elemezve - megállapította, hogy a rendőr és civil tanúk egybehangzó vallomásaiból kitűnően, a bíróság szerint ellentmondó nyilatkozatokat tevő ügyfelem minden kétséget kizáróan a soha meg nem talált, csak vádirati szinten létező sorhorggal horgászott. A bíróság javára frandó,

hogy - az ügyész által hol borús tekintettel, hol özszeráncolt homlokkal hallgatott - szóbeli indokolásában maga sem tagadta, hogy fáradtságos, veritékes munkával lehetett csak eloszlatni a kezdetben fennforgó, a bűnösséget megkérdőjelező kételyeket, sőt az indokolásban - ugyan nemleges szövegösszefüggésben - még a vád törvényességének kérdése is felvetődött. Az ítélet egyébként enyhe volt, és talán ezért, valamint az ügyész alig palástolt aggodalma miatt, nagyon erős bírói törekvést észleltem arra nézve, hogy az ügyészi tudomásulvételt követően az elsőfokú ítélet nyomában jogerőre emelkedjék. E benyomásomat a jogorvoslati nyilatkozatok keretében ténylegesen elhangzott, alábbi párbeszédre alapítom:

Bíró: Kérem, nyilatkozzék!

Vádlott: Fellebbezek.

Bíró: Tudomásul veszi az ítéletet?

Vádlott: Nem, fellebbezek.

Bíró: Tehát nem fellebbez?

Vádlott: De igen, fellebbezek.

Bíró: Ügyvéd úr, tudomásul veszi az ítéletet?

Védő: Nem, én is fellebbezek.

Engem nem is annyira a konkrét ítélet nyugtalanít, hanem az, ha esetleg ez a fajta irányultság széles körben is teret nyer a magyar büntető igazságszolgáltatásban, és nemcsak a kisebb tárgyi súlyú büncselekmények, hanem a „föbénjáró” büntettek, így különösen az emberölés vonatkozásában, hiszen a fenti ítéletből kiindulva már az sem kizárt, hogy úgy ítélnék el valakit emberölésért, hogy holttest vagy emberi testmaradványok hiányában maga az emberhalál, mint kötelező tényállási elem sem bizonyított.

Királytűkőr

Végezetül egy személyes megjegyzés, ami talán védői helyzetemből fakad. A középkorban elterjedt sajátos közírói-politikai műfajban, a királytűkőrökben (ide sorolhatóak egyébiránt Szent István Szent Imre herceghez intézett intelmei is) a király uralkodásának első számú mércéje az igazságszolgáltatás működése volt, hiszen az Isten kegyelméből trónra kerülő koronás fők pontosan a saját ítélkezési gyakorlatukkal tudtak megfelelni a beléjük vetett bizalomnak, és ennek nyomán megközelíteni azt az általánosan elfogadott erkölcsi zsinórmértéket, ami Isten ítélőszékéről kihirdetendő ama utolsó ítélet képviselői majd. Mi, a XXI. századnak a demokrácia díszletei közt sorvadó, az úgynevezett felvilágosodástól elvakított teremtményei, ne legyünk annyira felfuvalkodottak, hogy mindezt figyelmen kívül hagyjuk, csak azért, mert a lesajnált középkorból származik.

Dr. Palotás Csongor